

Märts 2023
nr. 125

Pauluse Kiri

Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Tartu Pauluse koguduse kuukiri



100 aastat tagasi pühitseti altarikuju

Laupäeva, 17. märtsi õhtul 1923. a. pühitses piiskop Jakob Kukk Tartu Pauluse kirikus altarikuju, mille valmistas prof. Amandus Adamson.

Kirikusse pääses vaid laululehtedega. Ustel tunglemise ärahoidmiseks müüdi laululehti aegsasti nii kirikus kui mitmel pool linnas.

Kogudus laulis “Oh kui armsad on need hooned”, viiul kõlas orelil saatel ja Miina Härma segakoor laulis “Eks teie tea”. Piiskop pidas kõne ja palve. Kolm väikest tütarlast valgetes kleitides ulatasid Adamsonile padja peal käärid. Kell 19:42 lõikas kunstnik läbi esriiet kandva nõõri ja 3,5 meetri kõrgune kuju ilmus nähtavale.

“Ta oli tõesti mõjuv, ilus, midagi liigutavat! Ja kehast käib värin läbi, kui teda esimest korda näed,” kirjutas Peeter Kivi, kes peale pühitsemistalitust astus dirigendina koguduse koori ette. Postimehe sõnul kiindusid tuhanded pilgud suurepärasesse kunstiteosesse: “Tundus, et marmor on elavaks saanud.”

Mõtte tellida altarile skulptuurigrupp pakkus välja õpetaja Arnold Habicht. Kunstniku ettepanekul võeti aluseks Jeesuse sõnad: “Tulge minu juurde kõik, kes olete vaevatud ja koormatud!” Kristuse kõrval on Maarja-Magdaleena ja Jeeriko pime, üks hingelise, teine ihuliku koorma all.

Sobilik marmor leiti Itaaliast Carrara lademetest 2000 meetri kõrguselt. Carrara linnas töötas kunstnik 1922. aasta veebruarist juunikuuni, seejärel tuli oodata laeva, mis võtaks raske koorma vedada. 14. novembril pandi kuju Genovas laevale ja 6. detsembril jõudis see Hamburgi kaudu Tallinna sadamasse. 14. detsembril sõidutati altarikuju rongiga Tartusse, kus AS Tegur selle kirikusse toimetas ja paika seadis. Kohapeal asus kunstnik tööd viimistlema, kuid külmetas ja sõitis vahepeal Paldiskisse tervist parandama, mistõttu avamine viibis.

Kuju hävis koos kirikuga sõjatules 25. augustil 1944. a. Allesjäänud osa saab praegu näha krüpti fuajees.

Tallinnas kõneldi kolumbaariumist

Neljapäeval, 2. märtsil pidas õpetaja Kristjan Luhamets matusekultuuri sümposiumil Tallinna toomkirikus ettekande, milles ta tutvustas Tartu Pauluse kiriku kolumbaariumit.

Kogudustevaheline jalgpalliturniir

Laupäeval, 13. mail korraldab noorteühendus Koma Läänemaal Risti põhikooli kunstmurustaadionil koguduste VII jalgpalliturniiri. Oodatud on 12-liikmelised võistkonnad, kus oleksid nii poisid, tüdrukud, nii nooremad kui vanemad. Selleks, et liituda Tartu Pauluse võistkonnaga, palume endast märku anda meie koguduse liikmele Martin Toometile (tel 56893795).



Jaan Muna

30. IV 1942 – 28. II 2023

Aastal 2005 oli Jaan esimene, kes tegi annetuse Pauluse kiriku taastamiseks. Vabatahtlikuna osales ta tööde juures. Kogu linnas oli Jaan tuntud oma osavõtlikkuse, tähelepanelikkuse ja heatahtlikkuse poolest. Sest ajast peale, kui ta 3-kuuselt ristiti, on ta olnud Pauluse koguduse liige. Leeritõotuse ütles Jaan Muna 20. augustil 1961. Tema soov oli saada maetud Pauluse kiriku kolumbaariumisse.

Olli Kortelainen: Issand

Siilinjärvi koguduses, mis on Tartu Pauluse sõpruskogudus, seati 2018. aastal ametisse uus kirikuõpetaja, kes valdab vabalt ka eesti keelt.

Olli, palun räägi, millises kodus sa kasvasid ja kuidas jõudsid kristliku usuni.

Ma sündisin 1970. aastal. Minu isa oli tegevdirektor transpordifirmas ja mu ema töötas sekretärina ajalehe toimetuses. Mul on üks õde, kes on minust viis aastat noorem. Minu vanemad ei olnud eriti usklikud, kuid sellegipoolest mind ristiti, käisin koguduse pühapäevakoolis ja hiljem leerikoolis.

Kuidas sündis otsus saada kirikuõpetajaks? Milline on olnud sinu töö Soome kirikus?

Peale gümnaasiumi ja ajateenistust õppisin ühe aasta kaubandust Vaasa ülikoolis. Sain aru, et kaubandus pole minu jaoks. Leerikoolis ärkas minus huvi Piibli vastu. Laenasin Vaasa raamatukogust Piibli kommentaarid ja hakkasin neid lugema. See juhtis selleni, et läksin Helsingi ülikooli usuteaduskonna sisseastumiskatsetele ja sain sisse. Peale viiendat õppeaastat (1996 aastal) olin suvel kaks kuud praktikant Soome kiriku noortekeskuses Pieksämäkis. Alles seal ärkas mõte, et minust võiks kirikuõpetaja saada.

Töötasin Tallinnas soome koguduses aastatel 1997 – 2001. Seejärel Soomes Säyneineni koguduse õpetajana aastatel 2001 – 2002, Juankoski koguduse abiõpetajana aastatel 2003 – 2005, Valtimo koguduse õpetajana aastatel 2005 – 2008 ja Varpaisjärvi koguduse õpetajana aastatel 2008 – 2018. Aastal 2018 valiti mind Siilinjärvi koguduse õpetajaks, kus olen tänagi. Koguduse õpetaja töö kõrvalt olin Kuopio piiskopkonna assessor aastatel 2015 – 2021. Alates aastast 2021 olen Kuopio praost ja Soome luterliku kiriku kirikukogu liige.

Milline on sinu perekond?

Ma olen teist korda abielus, elame abikaasaga vaid kahekesi. Mul on esimesest abielust kaks last, kes on juba täiskasvanud. Tütar õpib Oslos viiulit ning poeg rahvusvahelisi suhteid ja regiooniuuringuid Tartu ülikoolis.



Olli Kortelainen Siilinjärvi kiriku altari ees.

Oled päris lähedalt seotud Eestiga?

Õppisin ühe aasta (1993/94) Tartu ülikooli usuteaduskonnas ülikoolide vahelise vahetusprogrammi raames. Kuna õppetöö oli eesti keeles, tuli mul eesti keel ära õppida. Kui ma Helsingi ülikooli 1997. aastal lõpetasin, oli Soomes masuaeg. Seega vabu kirikuõpetaja kohti oli kogudustes liiga vähe, et mind Soome luterliku kiriku õpetajaks ordineerida. Ma olin

aasta varem abiellunud eestlannaga, kes õppis kirikumuusikat Helsingis Sibeliuse Akadeemias. Läksin peapiiskop Jaan Kiiviti juurde ja küsisin, kas ta võtaks mind EELKsse tööle. Tallinnas oli ingerisoomne kogudus (hilisem EELK Soome Püha Peetruse kogudus), millel puudus tol ajal õpetaja. Peapiiskop Kiivit ütles, et võtab mind tööle ingerisoomne koguduse õpetajaks sel tingimusel, et mõni Soome kiriku piiskop mind

käib alati mu ees

ordineerib. Tolleaegne välissoomlaste piiskop Wille Riekkinen ordineeris mind Kuopio toomkirikus 1. juunil 1997. Esimene kirikuõpetaja töökoht oli mul niisiis Tallinnas.

Kuidas tekkis side Tartu Pauluse kogudusega?

Ma ei olnud EELKs ainult Tallinna ingerisoomse koguduse õpetaja, vaid mind nimetati Tallinna ja Tartu praostkonna soomekeelse töö vikaarõpetajaks. Ma käisin aastail 1997 – 2001 kord kuus Tartu Pauluse koguduses soomekeelset jumalateenistust pidamas. Olin varem tuttavaks saanud Tartu Pauluse koguduse õpetaja Joel Luhametsaga, kes oli käinud Helsingis eestikeelseid jumalateenistusi pidamas. Ta oli ka Tartu praost.

Teenid täna Siilinjärve koguduses. Milline kogudus see on?

Meie koguduses on umbes 16 000 liiget, kaasaarvatud kõik ristitud, sealhulgas ka lapsed. Koguduses on viiskümmend töötajat. Mina olen koguduse õpetaja ja meil on viis abiõpetajat. Suvel võtame kuuenda abiõpetaja tööle, kuna meil on nii palju leerigruppe – tänavu on meil 280 viieteistaastast noort leerikoolis, leerigruppe on kaksteist. Lapsi ja noori on meil päris palju. Siilinjärvi valla keskus ja meie peakirik asub 24 kilomeetri kaugusel Kuopiost, kus elab umbes 100 000 inimest. Korteri hinnad on Siilinjärvel Kuopiost odavamad ning seoses sellega kolivad paljud noored pered Kuopio väikestest korteritest suurematesse või eramajadesse Sillinjärvele. Meie kogudusel on ka teine kirik Lõuna-Siilinjärvel, kus peetakse samuti jumalateenistusi. Samuti on meil laagrikeskus Kallavesi järve rannal ilusa looduse keskel, kus toimuvad meie leerilaagrid ning laste- ja noortelaagrid.

Millised on täna Soome luterliku kiriku rõõmud ja mured?

Rõõm on see, et kaks kolmandikku soomlasest on jätkuvalt luterliku kiriku liikmed. Seega on Soome luterlik kirik majanduslikult veel üks maailma rikkamatest luterlikest kirikutest. Mure on see, et igal aastal lahkub kiriku liikmeskonnast üks



kuni kaks protsenti. Ei ole enam enesestmõistetav, et noore põlvkonna lapsevanemad tahaksid oma lapsi ristida. Ühiskonna ilmalikustumisega väheneb inimeste jumalateenistustel osalemise aktiivsus ja üldse osavõtmine koguduse tegevusest.

Milllega sa vabal ajal tegeled?

Vabal ajal tegelen muusika ja spordiga. Ma mängin kitarril, käin jõusaalis, jooksen, suusatan ja ujun. Kohtun ka aeg-ajalt oma lastega, aga kuna nad elavad minust kaugel, siis reisin vabal ajal päris palju.

Mis on sinu jaoks tähtis igapäevase usu elu juures?

Iga päev võtan aega palveks. Tähtsad on mulle ka Piibli uurimine, vaimulik muusika ja kirjandus.

Milline raamat Piiblis või salm on sinu jaoks eriti oluline?

Piiblis on palju häid juhiseid eluteele, aga kõige olulisemad on mulle Piiblis Jumala töötused. Näiteks see, et Issand käib alati mu ees nii nagu ta lubas ka kuningas Kooresele (Jesaja 45:2). Ka Jeesus lubas käia oma jüngrite ees (Mt 28:7,20). Ükskõik kuhu ma lähen, on Jeesus seal juba käinud.

Mida ütlesid teistele kristlastele julgustuseks?

Jumal ei hülga kunagi oma kogudust. „Ärgem tüdigem head tehes, küll me omal ajal ka lõikame, kui me enne ära ei nõrke!“ (Gl 6:9)

Küsimusi esitas Marek Roots

Siilinjärvi ja Tartu Pauluse on 30 aastat olnud sõpruskogudused

Tartu Pauluse kogudusel on kaks sõpruskogudust: Siilinjärvi Soomes ja Uppsala Kolmainu Rootsis. Esimene, kellega praost Harald Tammuri ajal Tartu Pauluse kogudus sõpruslepingu allkirjastas, oli Siilinjärvi kogudus. 12. jaanuaril 1993 kinnitas lepingu ka EELK Konsistoorium.

1990ndatel aastatel toetas Siilinjärvi kogudus Pauluse laste- ja noortetööd. Samuti oli Siilinjärvi kogudus abiks Pauluse kiriku tornikiivri ehitusel, digioreli ostmisel ja kiriku ümbruse korrastamisel. Siilinjärvilt toodi violetse katttega toolid, millel Pauluse kogudus võis kuni 2013. aastani igal pühapäeval istuda ja laudad, mida kuni remondini kasutati tiibhoone saalis. Soome sõbrad on ka edaspidi Pauluse kogudust toetanud, seda eriti kiriku suure remondi ajal.

Siilinjärvi on oma nime saanud järve järgi, mille nimi ei viita siilile, vaid lähtub kas saamikeelsest sõnast siida, mis tähendab talvekodu, või karjalapärasest eesnimest Siili. Loomalt ei võinud Siilinjärvi oma nime saada, kuna siil toodi Soome alles 19. sajandil Eestist. Ka looma nimetus pärineb ilmselt eesti keelest.

Siilinjärvi kirik võeti kasutusele 23. detsembril 1923. a. Iseseisev vald moodustati siin Kuopio äärealadest 1925. aastal. Samal ajal ehitati siia kui kõrvalisse paika sanatoorium ja vaimuhaigla. 1940. a. ehitati Siilinjärville Kuopio lennujaam. 1969. a. avatud apatiidikaevandus tõi palju uusi töökohti. Lisaks avati kruusakarjäärid ja läbi Siilinjärvi ehitati uusi maanteid. Oluliseks tööandjaks on Siilinjärvil tselluloositehas. Vald kasvab ja areneb jätkuvalt. Elanike seas on palju noori peresid.

Siilinjärvi kirikus on 550 istekohta. Altarimaali valmistasid 1934. aastal kunstnikud Sulo Honkanen ja Santeri Salokivi. Kiriku dekoratiivmaalid on Bruno Tuukkaneni kätetöö. Vitraažid on 1980.–1990. aastatel valmistatud Tuukkaneni kavandite järgi. 1980. aastal ehitati 26 registriga orel.

Jumalateenistused

5. märts kell 10.

12. märts kell 10.

19. märts kell 10.

25. märts kell 12 paastumaarjapäev.

26. märts kell 10.

2. aprill kell 10 palmipuudepäha.

Ülekanded jumalateenistusest on Pereraadios, Youtubes ja Facebookis.

Kirikus on avatud kaks **mängutuba**, kus on võimalik jumalateenistust jälgida ekraani ja kõlarite abil. Altarist vasakul seinä ääres on uks ja teisel korrusel tuba kõige pisematele. Peegelpildis paremal on tuba, kus täiskasvanu jutustab lugu vastava pühapäeva teemal.

Pühapäevakool

Tunnid laupäeviti kell 11.00:

2–4 aastased (Eleri Luhamets)

5–6 aastased (Nelli Vassila)

I–II klass (Pirjo Roots ja Katrin Kull)

III–V klass (Anu Seppa ja Heli Lätt)

VI–VIII klass (Katrin Burman)

Pühapäevakooli laager on 2.–4. juunil.

Noorteõhtud

Neljapäeviti kell 19 kiriku noortetoas.

EELK noortepäevad „Mina olen sinu sõber” on 13.–16. juulil Pilstiveres.

Info: Karl Lumiste, tel 58533242.

Koguduse elu nädala sees

Piiblitunnid kolmapäeviti kell 17.

Leeritunnid esmaspäeviti kell 18.00

Taizé palvused neljapäeviti 17.30.

Palve- ja ülistusõhtu tiibhoone saalis on 19. märtsil kell 17.00.

Piibliringid:

T. 7. märts kell 17.00 (Merce ja Kai)

N. 9. märts kell 17.00 (Kersti)*

R. 10. märts kell 17.00 (Aino)

P. 12. märts kell 11.45 (Juta)

N. 16. märts kell 17.00 (Kersti)

T. 21. märts kell 17 (Merce ja Kai)

N. 23. märts kell 17.00 (Kersti)

R. 24. märts kell 17.00 (Aino)

P. 26. märts kell 11.45 (Juta)

T. 4. aprill kell 17.00 (Merce ja Kai)

N. 6. aprill kell 17.00 (Kersti)

R. 7. aprill kell 17.00 (Aino)

P. 2. aprill kell 11.45 (Juta)

*Kersti piibliringis loetakse iga kord üks peatükk Johannese ilmutuse raamatust (9. märtsil 4. peatükk).

Kantselei, kirik ja kolumbaarium on avatud E-R 10-17, L 10-14, P 9-10, telefon 5550 6363.

Liikmeannetusi saab teha kantseleis või ülekanedega. Arve nr: EE282200 221005105336, saaja: EELK Tartu Pauluse kogudus.

Raamatupood on avatud E-R 10-17, L 10-14 ja P 11.30-12.00.

Supikööök E-L 11-13.

Koguduse reis Ida-Virumaale

Laupäeval, 27. mail on kõik oodatud koguduse bussireisile Ida-Virumaale. Külastame Iisaku, Jõhvi ja Illuka kirikuid ning Kuremäe kloostrit. Jõhvis sööme lõunat ja peame nelipüha laupäeva palvuse koos kohaliku kirikuõpetaja Peeter Kalduriga. Reisi pikim peatus on Kuremäe kloostris, kus teeme ringkäigu kohaliku teejuhi saatel.

Võta sõber kaasa ja anna endast aegsasti teada koguduse kantseleisse (tel 5550 6363, tartu.pauluse@eelk.ee). Infot sõidu kohta jagab ka abiõpetaja Marek Roots (tel 5193 1501, marek.roots@eelk.ee). Arvestada tuleb kulutustega seoses bussisõidu, lõunasöögi ja giiditasuga kloostris.

"Sajas Lammas" 25 aastat tagasi

27. märtsil 1998 ilmus Tartu Pauluse noorte ajalehe "Sajas Lammas" esimene number. Järgnevad numbrid ilmusid igal kolmandal reedel. Pühapäeval oli leht kiriku ukse kõrval kirjanduslehtil ning pakkus huvi ka koguduse eakamatele liikmetele.

Nime sai leht koguduse noorterühma järgi, mida Jeesususe tähendamissõnale viidates sajandaks lambaks kutsuti. Lehte toimetas Kristjan Luhamets. Lehe kolmas aastakäik ilmus Eesti Kiriku vahel noorteleheküljena.

100 aastat tagasi suri Martin Lipp

8. märtsil 1923 suri Tallinna Greiffenhageni haiglas Nõo koguduse õpetaja Martin Lipp. Viis päeva enne seda kirjutas ta sõnad laulule "Mu päev, mis aland, on nii pime" (KLPR 343).

Kiriku Laulu- ja Palveraamatus on Martin Lipult 13 lauluteksti, näiteks "Jüngeritel veel jalgu pesi" (nr 88), ja "Isamaa kogudus, astu nüüd Issanda ette" (nr 451), "Jumal, Sind me kiidame" (nr 386) ja "Küll kannab kindel kalju" (nr 161). 23 laulu juures on Lipp märgitud tõlkijaks. Laiemalt on tuntud laul „Kaunistagem Eesti kodaj kolme koduvärviga“. Selle luuletuse esimene versioon ilmus juba aastal 1892.

Martin Lipp sündis 14. aprillil 1854 Tarvastu kihelkonna Vooru külas usklikus peres. Pärast Tarvastu kihelkonnakooli, Valga kreiskooli ja Tartu gümnaasiumit õppis ta usuteadust Tartu ülikoolis. Ta ordineeriti 9. märtsil 1880 Tartu Jaani kirikus. Mõne aasta teenis ta Tartu Jaani kogudust ja Kaarma kogudust ning oli seejärel 38 aastat Nõo koguduse õpetaja.

Martin Lipp oli eesti rahvusliku liikumise tegelane, harrastusajaloolane ja üks eesti genealoogia rajajaid. Matusepäeval kanti tema kirst õlgadel Nõo kirikust kilomeetri kaugusel asuvale surnuaiale, tee ääres olid spaleeris EÜSi liikmed.

100 aastat rahvahääletusest

9. märtsil 1923. a. kell pool kaks öösel lõpetas Riigikogu juhataja K. Päts Eesti I Riigikogu viimase koosoleku. Rahvas tahtis ja Riigikogu läks laiali!

1920. aastal oli Asutav Kogu usuõpetuse algkoolidest välja heitnud. Riigikogu ei olnud nõus seda tagasi võtma, kuid 17.-19. veebruaril 1923 peetud rahvahääletusel toetas rahva valdav enamus (72%) usuõpetust, mistõttu põhiseaduse §32 järgi tuli korraldada uue Riigikogu valimine. See on seni jäänud Eesti ajaloo ainsaks erakorraliseks Riigikogu valimiseks.